

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 8. У Сомбору 30. априла 1882. Год. XIV.

ПРЕД РЕВИЗИЈОМ ШКОЛСКОГА ЗАКОНА У ТРОЈЕДНОЈ КРАЉЕВИНИ.

(Свршетак.)



У нас Србаља тако је тесно скопчан живот народни са животом црквеним, да без црквеног живота нема код нас ни народности, а црквеном животу најбоље може србску децу ваљано привикавати и с њиме их из ране младости упознавати *србска народна вероисповедна школа*.

Језик је у нашој цркви старославенски, са којим се морају деца зарана упознати у школи, те имају на њему учити прве молитве и пошто науче црквену азбуку морају се брижљиво вештбати у разумевању и читању већих молитава, тропара и псалмова, недељних и празничних апостола и еванђелија и у појању, како ће и у цркви на глас читати, појати и тиме при богослужењу разумно саучествовати моћи; јер се у нашој цркви само заједничким суделовањем свештенства и народа може отправљати богослужење а без делатног саучествовања деце и народа скоро никакво се богослужење у нас достојанствено одправљати не може. Но свему овоме не може учити децу свештеник-парох у оно два три часа катихизације, него мора томе децу србску учити Србин учитељ, или Српкиња учитељица, који се за тај рад у србској вероисповедној учитељској школи спремити морају и који су сваки дан с децом по пет часова, те и времена и начина имају, да децу са црквеним животом и језиком упознаду, и њих религиозно васпитавају. Већ са овог велеважног обзира није дакле требало подсецати корен вероисповедних народних школа, него је требало, да се оставила Србима у троједној краљевини србска народна школа поправивши је и уредивши цјелиходно према напредној педагогији и

према просветним потребама народним и државним, и ставивши је под контролу државне школске власти.

Браћа Хрвати, па и они међу њима, који су дубоко уверени, да је вероисповест једна од главних чињеница при васпитању младежи, ипак тврде да децу у народној школи неваља делити по конференцијама. Тако вретни хрватски педагог Стјепан Басаричек у своме Узгојословљу вели: „У практичком се животу не дјеле људи по конфесијах, него им ваља у истој обћини или држави заједнички у љубави и слози живјети. То може бити само онда, ако се тому причујају већ од младости, а за то се најбоља прилика пружа у обћој школи, гдје се младеж разних вјероисповједних заједнички узгаја и обучава. Узгојем у посебних конфесијских школах уврјежује се међу једнокрвном браћом неповјерење а кадшто и мржња, која је у противности са главном сврхом узгоја.“ -- Господин Црнадак посланик на хрватском сабору побијајући неки дан речи вретног румског посланика Србина Стеве Димитријевића, између осталог рече: „(неки) хоће да се деца једнокрвног народа (по вероисповедној школи) већ у детињству поцепају, у место да се већ у детињству сљубљују, како то хоће дух новог школског закона.“ —

Чуле су се на хрватском сабору од стране владиних првака и ове речи: „Аутономни положај србским школама у Хрватској влада признаје у колико су се оне после закона од 1874. прогласиле конфесионалними. Остале пак школе које су се прогласиле пучким спадају под обћените установе школског закона. И ове школе издржавају политичне обштине, дочим је право да конфесије свака своју школу држи. — У нас нема школа безвјерских и неће их ни бити. У нас свака конфесија има једнака права на религијозно васпитање и образовање младежи у пучкој школи. Покрај те дозвољено јој је држати о свом трошку и засебну своју вероисповедну школу.“

Све ове лене речи немогу нас убедити ни најмање о користи комуналних школа. Шта више оне нас још већма утврђују у том, да су за нас Србе баш и са гледишта религијозног најбоље наше вероисповедне школе, на које имамо ми исторично и аутономно право, као православни Срби у овим државама. Нека нам се дакле поврати оно што је наше, што нам по праву припада, што нам је насилно одузето, и чега се ми никада одрекли писмо, нити ћемо се одрећи, док нас на свету траје!



WWW.UNIBS.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА



Ми озбиљно држимо, да се баш у заједничкој комуналној школи најчешће догађају трвења између деце различитих вероисповести, и да се баш ту прилика подаје да једни ученици преимућство својега народа и своје вере осећајући постану охоли, разметљиви и презирачи других саученика, који се у неку руку као пасторчад сматрају, јер неприпадају господујућој вероисповести, и народности, а ови опет осећајући се пониже ни, запостављени и презрени због вере и народности своје, подгревају у срдцу свом завист мрзост и освету, те тако често и до зађевица па и до туче дође, као што то примери показују. — Тим се пак доиста дух љубави и слоге у млађаним срдцима будућих суграђана ни најмање ненегује, него се баш повода даје поцепаности једнокрвног и сродног народа, узајамној мржњи, свађи, презирању и интелеранцији. Ми Срби никоме ненамећемо своје име, свој језик, своју веру и своје народне и племенске особине, али недамо ни да други отима од нас што је наше, нити се дамо запостављати од кога и понижавати. Ми се желимо држати само оне пословице: „Сваком своје!“ и „Што је право и Богу је драго!“

Но није само да се вероисповедно васпитање србске деце спречава и немогућим чини у комуналној школи, него се у њој навалице и хотимице вређа баш и само религиозно и народностно чувство наше србчади. У њој је зазорно србско име, у њој се језик србски хрватским језиком назива, у њој се омаловажава, и запоставља наше народно писме ћирилица туђој латиници, у њој се ненегују србске песме и обичаји, у њој се деца србска уче поквареном неком језику, који је у читанке и у остале школске књиге унешен, и који се за књижевни језик намеће и тамо, где се много лепше и чистије србски говори. — Све ово јесу факта, која се немогу опоречи, која ево већ осма година као сињи камен притискују свест народа србеког и до живца нас вређају. Гласи долазе, да тамо у Хрватској учитељи и учитељице римокатоличке вере србску децу патерују да се крсте по римски, и моле Богу по хрватски: „Дојди душе свети!“ да се поздрављају са: „Фаљен Исусе и Марија!“ да певају: „Ја сам млада Хрватица Милком ме зову“ да декламују о испиту: „Од како је мајка моја мене први пут прекрижила и хрватским млеком задојила“ и т. д. и т. д. Читанке школске, па и чланци у њима ћирилицом штампани, пуни су римских вероисповедних особина. Ту се говори о поздраву Св. Госни кад

звони звоно на поздрављење, о св. отцу папи, о опатима и франачким просветитељима хрватске домовине; о преимућству римске цркве и о слави и моћи до које је она хрватску земљу уздигла (!) и каква је срећа за Славјанство у загрљају њеном; ту се изрично излаже крупна исторична неистина, да су се сљедбеници источне цркве од римске цркве одцепили, те тим се извртањем историчког факта побожно чувство србске деце вређа а деца наша уче у школи омаловажавати и презирати своју стару православну цркву а похвалама преузносити туђу цркву. (Види: Čitanke za treći i četvrti razred pučke škole u Zagrebu nakladom kr. zemaljske vlade. 1880.) Ко се жели о истини свега овога уверити нека чита дотичне читанке и критике на њих у Школском листу 1881. године у бр. 1. 4. и 6. на стр. 12. 62. и 91.

У обште захтеви се подижу са свију страна од србског свештенства, учитељства и народа, да је крајње време да се садашњи школски закон у Хрватској ревизији подвргне и да се србске школе по историчком праву србској цркви и србском народу поврате и наметнутог комуналства већ једанпут ослободе. Том осећању и тој потреби дали су јавног израза Срби посланици недавно у сабору хрватском, где је дични Србин Стева Димитријевић посланик румски приликом расправе о буџету ^{14/26} Марта о. г. држао сјајан говор (види Застава бр. 45.), у коме је наситно разлежио и темељно доказао, да је наставна политика хрватска овамо од 1874. године погрешна и нагласио потребу ревизије школског закона. Исто тако је и прослављени писатељ наш Др. Јован Суботић у свом говору на хрватском сабору приликом горње дебате изрично казао, да садашњи хрватски школски закон неодговара потребама земље, јер непоштује права вероисповести. Срби посланици на хрватском сабору предстали су 21. Марта in cogroge светлоте бану Пејачевићу и потражили су ревизију школског закона, чега ради да се предходно сазове анкетна комисија, која ће жеље народа србског саслушати; још су врло упутно захтевали, да се постави код владиног наставног одељења известилац за православне србске црквене и школске ствари. Из бановог одговора дознајемо да је ревизија школског закона већ наређена, да ће се тога ради анкетна комисија сазвати, и да ће се србски известилац код владе хрватске поставити. (Види школске вести у бр. 6 Шк. л.)

Ми се поуздано надамо, да ће Његова Светост Патри

јарх и Преосвештени Епископи Пакрачки и Горњо-Карловачки, као великодостојници и старешине цркве наше у троједној краљевини од своје стране поднети енергичну представку за успостављење православних србских вероисповедних школа, — које су нам насилно одузете и покомунаљене; народни црквено школски савет од своје стране и епархијске школске власти по дужности својој то исто треба да чине, а све црквене општине србске у троједној краљевини треба да законитим путем рекламирају своје право на србске народне школе, које су против њихове воље силом покомунаљене. Сви пак заједно, а особито Срби посланици на хрватском сабору треба да се живо заузму, да се ревизија хрв. школског закона од 1874. што скорије предузме, и тако произведе, како би се закон овај са просветним потребама народа и постојећих вероисповести у склад довести могао: јер закони се имају доносити да служе на благо народа а не на његово упропашћење.

По нашем мњењу, ако се баш неће да сасвим поврати оно старо стање, по коме су све народне основне школе биле вероисповедне, а оно ваљало би да се барем преиначи закон школски у Хрватској по угледу на 38. чл. угарског закона од год. 1868. по коме се народне школе деле на: државне, општинске (комуналне), вероисповедне и приватне. Србске народне школе имају се на сваки начин све без разлике за вероисповедне прогласити и под управу дотичних вероисповедних црквено-школских органа повратити. Јамачно ће и римокатоличке црквене власти своје законито право на римокатоличке школе рекламовати, које им такође ваља, као што је право, вратити. Све дакле силом власти покомунаљене школе нека се разкомунале т. ј. нека се поврате оној цркви, којој су и припадале. На издржавање школа свију вероисповести нека доприносе политичне општине подпору према потреби и према броју становништва једне и друге вере. Држава од своје стране нека пропише законом, шта се у свакој школи учити, и како се и с чиме школа издржавати има, нека преко својих школских референата води државни надзор над свима школама, и нека се тога ради за државни надзор србских школа постави србски референт код наставног владиног одсека.

Постављање учитеља у србским вероисповедним школама и образовање учитеља, за исте школе; одобравање и дозвољавање школских књига као и сва местна, епархијска и главна управа



школска над србским народним школама има се вршити по паж-
висшој кр. уредби за срб. нар. школе од 6. Априла и 2. Јулија
1872. године. — Даље, све ако би се у Хрватској и Славонији
и на даље задржале такозване комуналне школе, они грађани
који желе успоставити своју вероисповедну школу и њу о свом
трошку издржавати нека се немогу присилити и на издржавање
друге какве комуналне школе, која је за њих излишна и не-
потребна.

По себи се разуме, да наставни језик у свакој србекој
школи мора бити србски са ћирилицом, а писање и читање с
латиницом нека се у србским школама у троједњој краљевини
тек од трећег разреда учити почне. Такође се има допустити
да се србске вероисповедне школе подизати могу у будуће у
свима местима, где постоји православна црква или повећи филијал
црквени у коме има по 40 и више за школу обавезне деце на
простору од $\frac{1}{2}$ часа хода.

Народ србски с поуздањем изчекује, да ће се неправда
њему нанешена мудрим решењем предстојећег сабора тројед-
не краљевине загладити, и да ће се са васкрсом покомунаље-
них србских народних вероисповедних школа и са повратком
ових под управу законите аутономне наше црквене власти, по-
равнати пут правој слози и љубави између два равноправна
братинска народа у троједној краљевини. на узајамну срећу
једног и другог народа, те ће се онда али само онда и овде
остварити и засведочити истина оних речи св. писма: „Правда
возвишајет језик.“

В.

НЕШТО О ЛЕПОМ ЧИТАЊУ.

Читање је један између најважнијих предмета у народној школи.
Оно је од велике важности по будући практички живот, јер се њиме негује
говор и језик народњи, а друго, ту је могућност да читањем обогатимо
своје мисли, проширимо знања, упознамо људе и карактере, једном речи
читањем може човек да упозна сав свет, сву природу и сва зла и добра.
у њој.

Свако читање није увек и *лепо читање*. Имаде зрелих људи, који
се у ред *образованих* броје, пак им читање није *лепо ни разумљиво* за
слушаоца. Онај чита монотono, онај певајући, нигди правилног ударања
гласом, нигди правилног и нужног застајања при појединим знацима,
при тачци, занети, двотачци и др. Ко хоће да *лепо* чита, тај се мора да
уживи у описани догађај; мора већ у читању да добро схвати и процени
одношаје и осећаје, обележене речима у дотичној приповетци или песми,
пак да им што јаснија израза даде правилним ударањем, савијањем и пре-

вишег гласа. Зарад лакшег схваћања смисла и садржине нужно је у обзир узети значај запете, тачке, знака питања и др. и према њихову значењу овде глас дићи онде спустити, овде се дуже, онде краће одморити. Ко чита без обзира на ове знаке, тај не чита лепо, а ко би их држао за маленкост, — тај би се љуто варао. Имаде доста случајева, у којима писац и. пр. дословце навађа речи свога пријатеља, којима му разговор друге (односно треће) двојице саопштава; ту они силни наводни знаци траже озбиљнијег мишлења и снажније пажње и од вреднијег читача, ако хоће да није читањем тек само утукао божије време, јер ко не разуме значај ових и других писмених знакова, тај ће у много случајева читати а ипак неће разумети садржину прочитаног¹⁾. Течно читање није уједно и *лепо* читање, оно се може узети као нужни предуслов лепом читању. Ја и. пр. знадем течно мађарски читати, али не разумем ни десете; ко не разуме тога језика (као и ја) рекао би, баш лепо читам, а кад би слушао какав учеван Мађар — смејао би се.

У најстаријим разредима нар. школе, иште се *лепо читање*. Учитељу је дакле својски настојати да то овде и постигне. Зрелији и разумнији људи, који се књигом баве, могу истина многих ствари лепо, правилно читати, па ма ту и не било никаква знака, али је то деци немогуће; с тога их морамо упозорити на знакове: запету, тачку, тачку са запетом, двотачку, на знак питања, знак чуђења (заповедања, дозивања) (, . ; : ? !). При упознавању са значењем ових знакова не треба отпочињати са правилом, већ треба настојати да деца сама правило пронађу. То ће се пак постићи, ако учитељ редовно буде прочитавао поједини читачки комад оном јасноћом и правилношћу, коју смисао читаног и дотични знакови изискују. Сваки дан по мало, а све више и више. Што се не постиже за дан, за седмицу, постићиће се за годину дана. Помоћу свога слуха, пратећи учитељево читање, ваља деца да изведу ово правило гледе значења писмених знакова: Код тачке, тачке са запетом, двотачке и код знака чуђења спусти се глас и читалац се мало одмори. Код запете пак прекине се за часак, глас остаје на истој висини, ту реченица није свршена. Код знака питања прекида се за часак, глас дижемо горе, а тиме некако пожурујемо одговор као допуну непотпуној реченици, којом се пита.

Овде сам споменуо у колико се ваља обазирати на ове знаке при читању; кад и где ваља те знаке писати то спада на правопис, опет на грану истог стабла. Обична *висина* гласа при читању у школи ваља да је примерена оној при обичном дечијем говору. Мерило ипак за ту висину јесте: да читача чути и разумети може и онај од њега најудаљенији ђак у истој школској одаји. *Брзина* читања ваља такођер да одговара дечијем обичном говору, особито при читању описа и приповетке; чита ли се пак навод са заповедањем, одбијањем, одрицањем и др. онда је нужна јача брзина, јер ће се тек тако моћи јасно и верно речима изказати душевно расположење онога који заповеда, одбија, одриче, и др.²⁾ *Мењање гласова* за читање такође доприноси лепом читању; тако ће се данас читати нешто из земљописа, сутра нешто из природознанства, затим какав опис,

¹⁾ гледни бр. 16. у *Čitanici* за IV. razr. pučkih škola.

²⁾ у бр. 7. 16. 22. 63. и др. у истој *čitanici*.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

опет каква морална приповетка и т. д. а не треба заборавити да и лиричко и епско песничко комађе одговара дечијој природи. Поједине речи као и по некоје реченице захтевају јаче *наглашавање*. Ко смисао пореданих реченица у читачком комаду свађа, тај ће умети нагласак или ударање гласа да употреби баш онде, де му је место. За течно читање довољно је само марљиво вежбање, али за лепо читање нуждан је извештан степен разума и осећања. И ово ће се постићи, кад учитељ правилно прочитавао буде поједино читачко комађе и кад о садржају им буде са ученици разговарао. Сваки је човек научно свој говор подражавањем; говором се најлакше научи говор. *Ударање гласа*³⁾ код појединих речи или реченица, тражи се код лепог читања, али ово ударање ваља да је одмерено и умерено, јер ко у овоме претерује тај кида везу мисли изложених пред и иза наглашене речи или реченице; тај грешни у равној мери са онима, који без сваког ударања гласом читају. У лепог читању требало би да се верно изражавају и њежни осећаји као што су љубав, сажалење и др.⁴⁾, али је много тога немогуће у школи, јер од деце не треба правити пренемагала, а она се и не могу пренети у положај њима неприродан и непримерен нарави детињој; које би пак читало верно израженим таквим осећајима, изгледало би нам неприродно, афектирано; зато треба децу оставити нек буду деца. Школске књиге ваља да су врело најчистијег народњег језика, као што треба да су средиштем наставе. Али са њима стојимо још и данас трававо, нарочито у погледу на језик. Сетимо се ипак речи митроносног песника :

„У рукама Мандушића Вука
Биће свака пушка убојита.“

Г. В. учитељ.

³⁾ у бр. 5. 34. и др исте читанке.

⁴⁾ гледни страну 39. исте читанке.

СТАРАЈМО СЕ ЗА ШТО БОЉЕ ВАСПИТАЊЕ НАШЕ ЖЕНСКЕ ОМЛАДИНЕ.

(За награду.)

*„Сви тежимо за сретним временима, по ова се те-
меље само на добром васпитању, а благослов доброна
васпитања доноси нам једино свестрано образована
мати према позиву свом.“*

У свакидашњем животу има доста и таквих установа, којих важност увиђа сваки наш свестан човек и за које се установе, да би их и подигли боре њени поборници неуморно, желећи доказати, како је она (установа) од неизмерне користи како за појединце, тако и за васцео народ. При доказивању важности појединих установа, полазе људи различитим путевима, служећи се при томе различитим сретствима, што све најпосле рађа и различита мњења. Та разноликост у назорима нигде није тако јако натрпана, као код васпитања у опште, а код васпитања наше женске омладине наносе. Ма да се колико то питање бистрило, ипак ије оно тако расчишћено, да се о њему не би имало ништа казати. Да-

www.unipr.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Питања педагогија тако је изобилна, да она сваким даном даје човечанству све новија и новија питања на решење, а тако ће то бити ваљда још много и много времена, јер педагогија има посла с човеком, тим најсавршенијим створом свемогућна Бога.

И овај предмет, о коме ми желимо писати, — ма и у најкраћим потезима — јесте питање, које нам пружа савремена педагогика. Чисто гледам поштоване читаоце овога нашега листа како се прече на мене, што им досађујем с тим отрцаним и обвештаним питањем! Ако и јесте ово питање већ доста претресано, то ја додајем, да се оно од сад мора још више и већма претресати, ако нисмо ради да нас други напреднији народи збришу с лица земље. Запамтито, да сви народи, који се сматрају за сретне, имају зато бити благодарни једино својим женским, које су се темељно и свестрано васпитале; а народ коме је прва и свакидашња брига васпитање женскиња, тај народ чујте! никада не пропада, него шта више морално и материјално се подиже.

Ми Срби слабо се старамо за васпитање наше женске омладине, те зато морамо сваки дан да слушамо ону нашу стару песму јадованку: да српски народ из дана у дан пропада морално и материјално! А зашто? Само зато, што мислимо, да женска има да игра улогу рба! — заборављајући, да женскиња као и човек има културни задатак. Сва наша морално-материјална зла, која стаманише толика поколења, а која нас још и дан данас тако немилице тлаче, може одклонити само свестрано васпитана наша женска омладина. Благословен ће бити уплив сваке васпитане женскиње, што га она буде пуштала међу оне, који њој буду поверени!

Васпитање и просвета, то су два алем-камена, који треба да красе свакога човека. Благо ономе, који се може поносити тим непропадљивим благом, јер сваки такав може себе сматрати за сретна човека! Образован човек је даље још и јунак, јер је моћан да одбије од себе свако зло, невољу, и друге по човека збитачне мане. Човек, који није васпитан и науком опојен, само носи на себи име човека, али он је подобан скоту, и готов је себе жртвовати на свако зло и њевалало дело, пошто он и невоља да се може и добро чинити. Такав човек непознаје врлине, које треба да красе свакога онога, који је узео образ божији на себе!

Па кад све то захтевамо код човека, шта ли тек да се изискује од женскиње, која стоји као станац камен, на коме треба да се подиже како срећа и напредак породице, тако и целог нам народа! Шта тек морамо изискивати од оне, која оће да нам буде мати, која треба да нас однегује и одхрани; шта да захтевамо од женскиње, која је позвана, да нам буде пратилац у добру и у злу, а за сво време свога живота; каква треба да је женскиња, која треба да подигне кућу, породицу, друштво, народ па и саму државу. Она треба да нам буде створитељ љубави, пријатељства и свију других амо спадајућих врлина, за којима човек тако радо тежи. Па која женскиња то све може испунити ако не она, која се за извршење свију тих задатака спремила још из младости образујући се и васпитајући се онако, како ће свакоме захтеву у своје време задоста учинити моћи. Кад смо дакле уверени, да женска своје узвишеном за-

дату само онда потпуно одговорити може, ако је свестрано васпитана, то је онда вредно да на женско васпитање ма и летимичан поглед бацимо.

Данашњи стадијум, на коме се налази женско васпитање непоказује баш најлепшу слику и с разлогом се имамо бојати, да оно неће баш тако брзо напред корачати.

Као у свакоме послу тако и при женском васпитању мора бити реда, јер радити без реда то је толико, колико и нерадити. Зачетак васпитања бива у родитељској кући. Овај степен васпитања поверен је искључиво матерама, али ми мислимо да то треба и оца да се тиче, како би овај могао сваку погрешку још узачетку уништити. При овом васпитању треба родитељска љубав на сваком кораку да сустрета васпитаника. Јер треба знати да ми само у љубави напредујемо и уневамо!

Строго се мора осудити суровост очева, која често предусрета дете; зато ће боље бити спочетка озбиљно поступати с децом, да касније неморамо бити строги. Ружан је обичај наших очева, што своју децу мазе, па тиме касније навлаче и себи и деци невоље. Озбиљно али љубазно поступање одклониће све неприлике, које би у противном случају доцније наступиле. Већ код овога степена женскога васпитања треба мати да развија у својој деци врлине, које су украс свачије а још више женске душе. Мора мати ударити темељ: задовољству, штедњи, милосрђу, послушности, скромности и вредноћи. Уватели ове врлине корена још у росној души мале девојчице, онда мати може бити уверена, да је већ у полак извела свој задатак.

Васпитало се девојче у палати каквога богаташа, или у колиби сиротана мора васпитатељу главна брига бити та: да свога васпитаника свикне на задовољство. Са оним што имамо треба да смо задовољни, јер нема ти веће несреће на свету, него кад човек није задовољан с оним што има! Треба свикнути васпитаника на то, да је све на овом свету непостојано, те да богаташ сутра постаје из пенада просијак и обратно. Све те промене мирно може сносити само онај, који је научио бити задовољан.

Штедња је такође врло лепа врлина. Женскиња, која непознаје штедњу, у стању је упропастити целу кућу. Зар би се један пример могао навести, шта је све урадила нештедња — раскош. Ово зло као да се у нашем народу јако одомаћило и то како у простом народу толико два пут код наше интелигенције. Томе злу неће бити друге помоћи, него женску омладину свикнути на штедњу, те кад ова ступи у живот, мораће у своме подмладку неговати врлину штедње. Овде би се могло врло много што-шта казати али мислим, да је и ово доста.

Немогу, а да неречем коју и о послушности. Како је послушност врло важна чињеница у животу, то је нужно и да се женскиње на њу навикну. Не би био рад да ме разуму криво, па зато додајем, да под речи послушности немислим ону робску послушност жене према мужу, као што се то виђа у нашем народу и то у таком облику, да жена несме што но веле ни бела зуба промолити!! Под овом послушношћу треба да жена свога мужа поштује и признаје неку већу његову увиђавност у каквим извесним околностима. Али свагда је по моме мњењу боље и велика

послушност, него непослушност, која повлачи за собом многе рђаве посљедице, као свађу, рђав живот, а све ово свршава се са ужасним — „едиктом!“ Зато нека је матерама света дужност своје васпитанике и послушности навикавати.

(Свршиће се.)

ЛОНДОНСКО ДРУШТВО ЗА ИСПИТИВАЊЕ ПРИРОДЕ.

Као што је за друге науке тако је и за природне науке у Енглеској средиште Лондон. Ту се још г. 1645. саставило неко приватно друштво, ком је циљ била испитивање природе. Учењаци се састајаше, расправљаше о природословним предметима и изнашаше овда онда свој рад на јавност. После неколико година оделе се неки учењаци од тог друштва и оду у Оксфорд, где су своје састанке и послове наставили. Чланови, што заосташе у Лондону, састајаху се даље под именом „невидими колегијум“ у Грешем Колегу, али сам збор носио је већ име „краљевско друштво“ — Royal Society. Беху ту мужевн, који су у јавном животу имали важну реч, а многи су делали као посланици и у парламенту, где су такођер г. 1653. поднели план, да се установи завод за унапређивање природних наука. Главна њихова тежња била је још, да се природне науке уведу у школу и да наиме младеж из виших сталеза темељитије проучава природу. Колико је то био леп корак за опште напредовање, толико жалосном препреком беху за изведење тог плана буре политичне, које тада букнуше. Неколико година беше сасвим изгубљено, тек кад се краљ Карло II. врати у Лондон а ш њим и Роберт Мореј, буде поглавито заузимањем тога славнога мужа из „невидиме“ зајуге створено организовано друштво. Дана 15. јула 1662. најпосле буде издана краљевска основна листина „краљевском друштву за унапређење природних наука.“

Друштвени списи публиковани су у почетку под насловом „Philosophical Transactions“ и то по нумерама о трошку секретаровом а потпором друштва. Тек од г. 1753. предузело је издавање само друштво и то чини и данас. Лондонска академија била је скоро у свему исто тако уређена као и париска. Ипак је енглеска академија уживала на страни славније име, са свих страна долазише јој извештаји о новим напредцима природних наука, али и питања, по којима се може судити, како су јако тада биле укорењене предрасуде и у ученим круговима. Тако је питана лондонска академија о начину тако званог симпатичког лечења, о дејству прашка од змије и змијског срца, о најбољем начину за тровање ножева и т. д. Друштво је озбиљно таква питања проматрало: прављени су једнодушно у присуству чланова експерименти и тим је откривен многи не-смисао и празновера онога доба.

Друштво је давало члановима изван Лондона и онима, који су путовали, упутство, на шта све треба да мотре и да скупљају. Осем тога добило је још особиту дозволу краљевску, да сме дописивати са свима страноземским учењацима и са другим особама, које би могле унапредити друштвене цели.

Друштво лондонско је данас као целина први научни ауторитет не само у Енглеској него и у целом свету. На позив владе поставља оно на чело свима подuzeћима у Енглеској особите штабове, који расправљају о смеру и научном уређењу, као што најбоље сведочи великолепна опрема морских бродова Поркуине и Шаленгера (зарад научних испитивања).

Osveta : Др. Фр. Вејдсвски.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Ст. Андрија 18. Априла 1882.) Читајући 7. бр. „Шк. Листа“ видим да о том нисте извештени, да је наш учитељски збор одгођен. Када се обдржавао 1. Априла о. г. збор у Мохачу, том приликом се г. Ст. В. Поновић, шк. референт и председник збора разболео, и на основу тога је поново званичним путем учитељима објављено, да ће се одгођени збор држати у Будиму 12. Маја т. г. У седници нашег лањског збора од 20. Апр. закључено је држати практична предавања, и то: 1) Из науке христијанске. 2) Из наочигледне наставе и вечбања у говору. 3) Учење читања и писања у I. разр. срп. нар. школе. 4) Методично предавање једног предмета из II. ил III. срп. читанке. 5) Рачун напаметни и писмени у I. и II. разр. срп. нар. школе. 6) Нове мере и десетични разломци. 7) Геометрија и прости разломци у III. и IV. разр. 8) Срп. граматика у III. и IV. разр. 9) Учење мађарског језика у срп. нар. школи. 10) Земљопис за III. и IV. разр. 11) Природопис: зоологију, ботанику и минералогiju и 12) Физику за најстарије разреде, и колико се из ових предмета предавати има. Као што се из овог програма види, овде су тако рећи изложени сви школски предмети, изузев повеснице, науке о чувању здравља и вртарства и неће бити с горег да се браћа учитељи практично споразуму у погледу предавања горе наведених предмета. Но приметити ми је овде, да сви ови предмети неће се моћи за 1 дан у практичном предавању обавити, а можда ће доћи и других питања за решавање на дневни ред, а збор ће се мислим само 1 дан обдржавати моћи, почем ће се сутра дан у Ст. Андрији обдржавати седница епарх. шк. одбора. На последку и ми се срп. нар. учитељи из протопресвитерата Будимског пуно радујемо, што ће нам наш велеуважени г. Ст. В. Поновић шк. референт на збору председавати, па се надамо да ће и нама коју „тему“ за решавање дати, и да ће и нас онако лепо руководити као што је браћу нашу на Мохачком збору руководио.

Петар Берџ, учитељ.

(Списак школа у Новом Сланкамену.) За ову шк. год. 1881/2. уписано је у 1. разреду 13 муш. и 22 жен., у 2. разреду 7 муш. и 7 жен., у 3 раз. 1 муш. и 5 жен., а у 4. раз. 8 муш. и 3 жен. Свега 29 мушки и 37 женски. Похађање је врло прилежно.

У недељу је школу 10 муш. и 2 жен. уписано. Озбиљна воља, жеља, труд и неуморно заузимање овдашњег учитеља управљено је на то, да одраслији чланови преко зиме вечерњу школу похађају, као што је то било негда у месту Турији.

(Из петровардинског окружења) Кр. земаљска влада у Загребу на предлог кр. окр. управитељства у Митровици дозвољава да се истог ок-

ружја учитељска скупштина у дане 21. 22. и 23. августа т. г. у Петроварадину обдржавати има. Од предложених питања узети ће се у расправу: 1. Коју струку женскога ручнога рада треба да највише гаји селска, а коју градска учитељица? 2. Јесу ли оправдане данашње тужбе, да нам народ материјално пропада. Ако јесу, што би имала народна школа чинити, да се народ материјално подигне? 3. Нека се истакну она педагогијско-дидактична начела, којих се учитељ при обуци држати мора, ако постићи жели жељену сврху. 4. На који начин може учитељ једно-разредне народне школе с више годишта успешно обучавати. 5. На који начин може учитељ спријатељити младеж и народ с народном школом? 6. Шта има чинити народна школа, да се узгоји телесно и душевно здрава генерација? По наредби високе кр. земаљске владе имаде сваки стални учитељ једно питање у опширности извести и кр. окр. школ. надзорнику ради квалификације поднети.

(Осма општа аустријска учитељска скупштина) састаће се 3. 4. и 5. авг. по новом у Рајхенбергу у Чешкој.

Р А З Н О.

(Књижевност.) Изашла је „Историја српскога народа написао Венијамин Калаји са овлашћењем нишчевим превео Гаврило Витковић. Београд књијар издавач Петар Ђурчић.“ Цена је књизи 1 фор. а. вр. и може се добити у свима српским књијарницама. У истој се описује период српске историје од досељења до пропасти српске државе. Дело се хвали као ваљано. — Из „Јавора“ је засебно прештампана књијица „Марко Славнић биографска слика од Вл. Красића. У Н. Саду, штампарија А. Пајевића“ У истој је животније глинеког проте Славнића, који је преминуо 8. авг. 1881., а био је један од најпримернијих српских свештеника. — Накладом хрв. педагогијско-књијевнога збора изађе као седма књијга књијнице за младеж: „Savka i Stanko. Izvorna pripoviest odraslijoj mladeži napisao Davorin Trstenjak.“ Писац је намеравао да у својој књијзи представи младога Хрвата и Хрватицу какви треба да су. Цена је књијзи 60 нов.

(Велико-кикинска српска добротворна женска задруга) установљена је г. 1873. и од тог доба па све до данас варира број чланица између 70—80. Основни фонд износи сада 4336 фор. а. вр. Из камата тог фонда и прихода од забава потпомажу се сиромашнија школска деца оделом и школским књијгама. Један приправник у Сомбору добијао је од исте задруге по 50 фор. годишње, догод није свршио учитељску школу, а и данас потпомаже задруга два приправника и једну приправницу у Сомбору које новцем које оделом и књијгама. Она даље потпомаже сироте удовице и уопште је свуда пружала и пружа руку помоћи, гдегод се ваља одужити каквој патриотској или хуманитарној цели. Како је обилан рад ова задруга развила, види се најбоље отуд, што је за кратко време свога постојања издала на добротворне цели преко 9000 фор. Заједно са „Заставом,“ по којој смо донели ове податке, изричемо и ми своје признање тако врсној задрузи и желимо да се у том обзиру и друга српска места угледају на Кикинду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

(Сарајево.) Наредбом ц. и кр. заједничком министарства од 19. марта о. г. установљава се уз еписког православног митрополита у Сарајеву консисторија. Иста ће се састојати из консисторијалног архимандрита са платом од 2000 ф., од три плаћена приседника сваки са платом од 2000 ф. и од три почасна приседника. Све чланове наменује Њег. ц. и кр. апост. Величество.

(Изучио две препарандије, па се почивутио!) Из Славоније пише „Застави“, како је у једном тамошњем селу један епископски учитељ, који је свршио две препарандије, еписку у Пакрацу и хрватску у Загребу, иначе (додаје дописник) „врло честит и вредан човек,“ прешао на јеврејску веру, да се може оженити Јеврејкињом. Шта можемо још да ишчекујемо!

(Осигуравајте живот!) Од 3000 учитеља у Шлезвиг-Холштајну осигурало је њих 1000 живот са најмање 3 милијона марака. То је више него добар почетак и камо среће, да се што више и наших учитеља угледају у тај пример.

(Споменци педагозима.) Одбор бивших ученика Адолфа Дистервега позива на скупљање прилога, да се Дистервегу подигне споменик у Мерсу, где је исти г. 1820. као управитељ препарандије почео свој рад за народну школу. И Фридриху Фребелу подићиће се споменик у Бланкенбургу.

(Хигијенсна изложба) приредиће се овог лета у Берлину. Осим нормалне куће за становање биће изложена и нормална школска зграда. Иста је одређена за 30 до 40 деце и подигнута је по систему барака. Свако дете добија 1-3 до 1-5 квадратметара површине. Грдан прозор узима скоро цео зид на левој страни. Школска зграда греје се централним ложењем, које је спојено са обилном вентилацијом. Унутрашње уређење изазваће без сумње највиши интерес не само стручњака, него и веће публике. Изложене ће бити клупе најразличнијих система и узете се обзир и на школска учила.

(Школа за служавке.) Друштво домаћица у Бечу оснива школу за служавке. У истој ће се изображавати служавке поглавито према потребама средњег сталежа, који најјаче осећа оскудицу у ваљаним служавкама.

(За болесну децу.) И у Италији склопило се једно друштво, које је себи поставило задаћу, да сиромашној а болешљивој деци прибави благодат пребивања у здравом пределу. То друштво постоји у Милану и стара се поглавито за сиромашну децу миланских школа. Прве (прошле) године изабрано је 60 деце, од којих ће свако проводити кроз 3 године по 1 месец у ком здравом месту. Као тако изабрано је место Езино код вароши Комо, које лежи 900 метара над морем у најздравијем пределу над језером. У Езину беше све сиремљено, да се мала насеобина смести што боље и што практичније. Постигнут резултат потпуно је задовољио; децу су примили добри људи уз малу наплату и већина је красно напредовала. За то кратко време постаде већина деце тежа, већа и јача. Тај леп посљедак побудио је друштво, да и даље енергично истраје у свом човекољубивом делу. О сличним друштвима у Немачкој и Аустрији доносили смо већ више пута белешке у овом листу.

(Како се унапређује земљорадња.) „Сарајевски лист“ јавља, да је

земаљска влада купила за неколико хиљада форината разне економске справе у тој цели, да их разашље у поједине округе Босне и Херцеговине на продају или на употребу земљорадницима. Тако ће ови последњи моћи својим очима да се увере, колико се уштеди снаге и времена и колико више користи доноси земља, кад се обрађује савршенијим оруђем. Тим начином мисли земаљска влада да побуди боље газде, да одјако и сами набављају савршеније економске справе. И нова управа „српског пољопривредног друштва“ у Београду решила је, да оне школоване економе, који живе у народу и раде своју земљу, снабде савршенијим земљоделским справама. То је заиста најпрактичнији пут, да се народ увери о целисходности рационалног обрађивања земље. — Да би економии могли лакше доћи до зајма упутила је земаљска влада у троједној краљевини окружницу на све поджупаније о оснивању задруга за штедњу и предујам.

(У ричијевом педагошком речнику) налазе се међу осталима и ове три мало смешне дефиниције, које су ипак у неколико истините, те би вредно било да се озбиљније расправе. 1. *Забавиште*: Стаклена башта, у којој се развија детињство пре времена. 2. *Учили*: Људи, који немају новаца. 3. *Школске штедионице*: Нож за идеале у детињем срцу.

(*Зрно шиенично*), које се у земљу посеје, донесе ако се добро негује при првој жетви 800 зрна. Кад се сва та зрна опет посеју, даће при другој жетви 640.000, ова опет при трећој 512 милиона, а при четвртој биће већ више него 400 милијарада зрна. Још плодније је друго семење, н. пр. зрно маково донесе 8000, од дувана 360.000 зрна. Кад неби било небројених препрека и болести, прекриле би те биљке уз своју огромну плодовитост за мало година цео земни шар.

(*Колико има Словенаца.*) По најновијим податцима износи број Словенаца у целој Аустрији 1,140.304 и то: у Крањској 447.366 (Немаца 29.392), у Штајерској 385.519 (Немаца 794.841), у Корушкој 102.252 (Немаца 241.585), у Трсту 26.263, у горичком окружју 129.867, у Истри 43.004, у Доњој Аустрији 1611, у Горњој Аустрији 20 и у Солноградској 17.

НЕКРОЛОГ.

17. априла преминуо је у Врањеву тамошњи учитељ *Аркадије Миша Милошевић* од суве болести. Као што нам пише један покојников друг био је Аркадије у школи ваљан учитељ, у друштву добар саветник и пун карактера. — У Лајцигу је умро знаменити философ и педагог *ду. Гуксон Цилер*. Био је Хербартијанац.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Пр. учитељ у Перлезу Тимотије Ерговић наименован је за дефинитивног.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Бати. Плата 116 ф. 40 н., 7 хл. жита, 4 хл. јечма, 5 јутара ораће земље, за огрев 23 ф. штоларна прихода до 32 ф. а као перовођа цркв. општине 5 ф. Рок до Спасова дана. Молбенице се шаљу г. Ђорђу Јанковићу, пароху и председнику цркв. општине у Бату (и. р. Erd — Fehérm.)

— За срп. православну школу у Старој Градишци тражи се један учитељ и једна учитељица српске православне вјере, а који су свршили учитељску школу. Плата је учитељу 400 ф. а. вр. (а поред тога може имати прихода по досадањем обичају о Божићу, св. Сави, Ускреу и спроводима од 80—100 ф.) а учитељици 300 ф. Обоје уживаће слободан стан и огрев. Учитељ ће имати 4 основна разреда мушке дјеце и биће му дужност, да у цркви поје и да томе дјецу обучава. Учитељица ће имати 3 разреда женске дјеце. Првенство имају муж и жена. Рок пријаве траје до 15. јуна о. г. Молбенице се шаљу српској православној црквено-школској општини у Стару Градишку (Босна).

— У Војаковцу поджупаније крижевачке упражњено је место учитеља и појца. 350 ф., стан, дрва, врт, ораница, жито за појање. Рок 18. мај по новом.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. С. Л. у К. На Ваше питање јављамо, да је гимназија са сада послата 2 фор. претплаћена до краја августа г. 1883. — Чланак „О благовођавању воћа“ врло би радо донели, да је само писан бољим језиком. Овако су многе ствари неразумљиве. Покушали смо да исправљамо, али видесмо, да не иде. Надамо се, да ће други пут боље бити.

И Са овим бројем излази претплата свој оној г. г. претплатницима, који су се претплатили на четири месеца. Молимо их, да благовремено понове претплату, како им се неби лист обуставио. Још се могу добити сви бројеви од ове године. Имамо још и потпуних екземплара за г. 1881, које дајемо од данас за 1 фор. а. вр.

Уз овај број иде VII. додатак главном списку књижаре браће Јовановића у Панчеву.

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.